

The Genus Betula, a taxonomic revision of birches

Het is er dan eindelijk, het lang verwachte boek over het geslacht *Betula* van Kenneth Ashburner en Hugh McAllister. Eerstgenoemde begon in 1971 met het verzamelen van Elzen en Berken. Het resultaat daarvan is een bijzonder arboretum, de Stone Lane Gardens in Chagford, in het graafschap Devon in het zuiden van Engeland. In 1978 had hij zijn eerste contact met Hugh

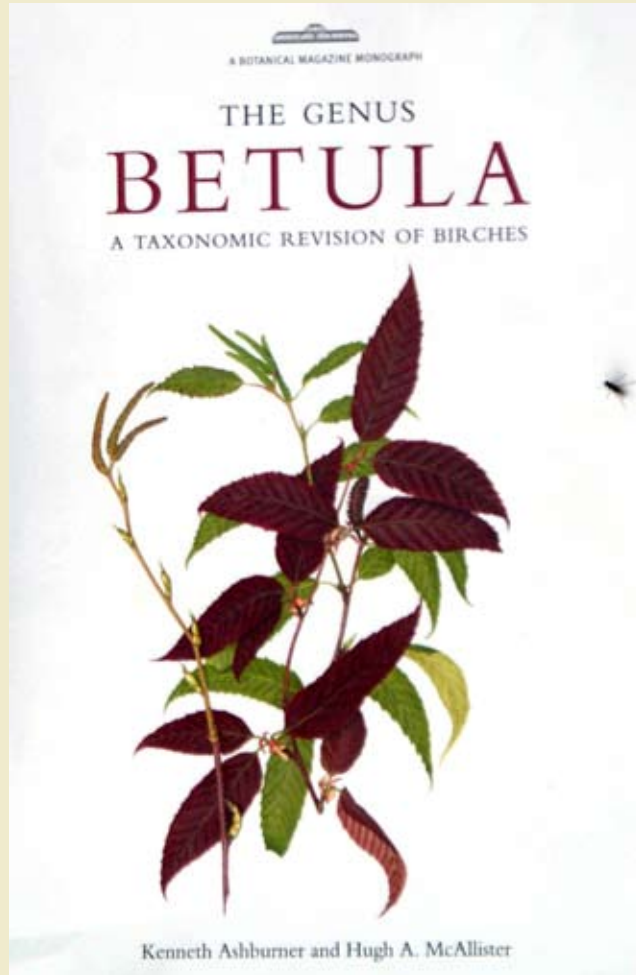
McAllister, curator van Ness Botanic Gardens, beheerd door de Universiteit van Liverpool. Een grote wens van Ashburner was dat er een monografie zou worden samengesteld van *Betula*. Hij vond de taxonoom/geneticus McAllister daartoe bereid, maar alvorens die zich daar aan kon zetten moest hij zijn *Sorbus*studie afronden. Met de nodige vertraging verscheen zijn boek over het

geslacht *Sorbus* in 2005. En nu is er dan, later dan gepland, het boek over het geslacht *Betula*. Mogelijk is het ook nog vertraagd door het overlijden van Ashburner in 2010.

Het is een indrukwekkend werkstuk geworden. Nooit eerder verscheen er zo'n uitvoerige publicatie (431 pagina's) over Berken en er zal ook nooit nog een volgen. In *Arbor Vitae* 23,2 (2013) be-

sprak ik de bijzondere lindenmonografie van Ronald Pigott. Deze berkenmonografie is nog indrukwekkender. Waar de lindenmonografie alleen (fraaie) pentekeningen bevat en nauwelijks aandacht besteedt aan cultivars, is deze berkenmonografie uiterst compleet. Het boek is fraai geïllustreerd met schitterende tekeningen en talloze kleurenfoto's.

De belangrijkste nieuwe inzichten in de taxonomie van het geslacht zijn voor een deel al eerder bekend geworden door voordrachten van McAllister bij de Belgische dendrologen in 2010 en een *Betula*-symposium in Engeland in 2012. Het is jammer dat de diverse naamswijzigingen waartoe zijn studie heeft geleid hoofdzakelijk gebaseerd zijn op chromosoomaantallen. Er is geen DNA onderzoek aan te pas gekomen, dat overigens vanwege de frequent voorkomende polyploidie ook niet eenvoudig lijkt. Het is dan ook goed mogelijk dat ze voor een deel uiteindelijk niet ondersteund zullen worden door aanvullend onderzoek. Opvallend is dat er naast het vergroten van een aantal soorten ook twee nieuwe soorten met kleine arealen zijn beschreven. Het meest in het oog springend zijn de grote

soorten *Betula pendula* en *B. utilis*. Het areaal van de eerstgenoemde strekt zich uit van W. Europa via C. en N.O. Azië tot in het westen van N. Amerika. Naast *B. pendula* subsp. *pendula* in Europa, N. Afrika, W. en C. Azië onderscheidt hij in N.O. Azië en N. Amerika (Alaska en het noorden van Brits Columbia) de ondersoort

B. pendula subsp. *mandshurica* en in C. China *B. pendula* subsp. *szechuanica*. *Betula utilis* omvat nu *B. albosinensis* als ondersoort: *B. utilis* subsp. *albosinensis*. Hiermee blijven de naamswijzigingen voor het gekweekte sortiment feitelijk beperkt tot laatstgenoemde *B. albosinensis*. In totaal onderscheidt McAllister in het

geslacht 46 soorten. Alleen bij *B. insignis*, *B. pendula* en *B. utilis* zijn er ondersoorten. Bij *B. dahurica* en *B. pubescens* daarentegen zijn het slechts variëteiten, maar daar blijft het ook bij wat variëteiten betreft voor het gehele geslacht. Alleen bij een complexe soort als *B. papyrifera* worstelt hij nog met de status van *B. kenaica*.

In een apart hoofdstuk worden de cultivars behandeld, de samensteller ervan is Paul Bartlett, garden manager van de Stone Lane Gardens. Daar zijn veel recente selecties bij, die hun weg naar Nederlandse collecties en kwekers nog moeten vinden. Helaas zijn de beschrijvingen zeer summier en er ontbreken foto's. Enkele interessante kanttekeningen springen in het oog. *B. utilis* 'Doorenbos' heeft een nooit echt goed opgehelderd verleden. Bartlett komt met de suggestie dat het mogelijk een kruising is met *B. ermanii*. Er is een bron dat Doorenbos het originele zaad ooit ontving uit Japan onder de naam *B. ermanii*. Zelf stelde ik vast dat 'Doorenbos' verschilt van herbariummateriaal van *B. utilis* subsp. *jacquemontii* uit Nepal in het kleine aantal van 6-8 paar bladnerven. *B.*

ermanii maakt weinig kans als ouder vanwege het aantal van 8-12 paar nerven. Als het om een hybride gaat zou de in Japan inheemse *B. pendula* subsp. *mandshurica* met 5-6 paar bladnerven nog eerder in aanmerking komen. *B. albosinensis* 'Fascination' beschouwt hij als een hybride met *B. ermanii* als mogelijke ouder. De originele plant in de kwekerij van de Fa. Esveld kent hij slechts van foto's en mogelijk is hij daardoor misleid. *B.* 'Edinburgh' is onder *B. utilis* gerangschikt ook al blijft er onduidelijkheid over de mogelijke ouders. Ook hier wordt *B. ermanii* weer opgevoerd als mogelijke ouder naast *B. utilis* subsp. *albosinensis*.

In 2010 is Hugh McAllister met pensioen gegaan. Hij kan terugzien op twee uitzonderlijke, maar ook eigenzinnige publicaties. Op beide is lang gewacht, maar met het nu verschenen berkenboek maakt hij de verwachtingen meer dan goed. Het is een zeer bijzonder werk, waarvoor Kenneth Ashburner met zijn verzameldrift een duidelijke basis heeft gelegd. De opbrengst van het boek zal geheel ten goede komen aan de instandhouding van zijn erfenis, de Stone Lane Gardens.

Kenneth Ashburner & Hugh A. McAllister (2013). *The genus Betula, a taxonomic revision of birches*. Kew Publishing, Royal Botanic Gardens, Kew. ISBN 978-1-84246-141-9. Prijs €78,99 (bij de Stone Lane Gardens kost het £ 49,95). (PdJ)